

Małgorzata Łobacz
ORCID: 0000-0002-1476-8278
Akademia Zamojska

**„Biografie nieznane: zapomniane,
pomijane, wykluczone”.
Sprawozdanie z IX Ogólnopolskiej
Interdyscyplinarnej Konferencji
Naukowej z serii „Współczesne
przestrzenie edukacyjne biografistyki”,
Zamość, 18–19 września 2025 roku**

“Unknown Biographies: Forgotten, Overlooked,
Excluded.” Report from the 9th National
Interdisciplinary Scientific Conference in the series
“Contemporary Educational Spaces of Biography,”
Zamość, September 18–19, 2025

Konferencja „Biografie nieznane: zapomniane, pomijane, wykluczone” odbyła się w dniach 18–19 września 2025 roku w Akademii Zamojskiej. Została zorganizowana przez Ośrodek Badań Biograficznych działający w Instytucie Pedagogiki Akademii Zamojskiej pod kierownictwem dr. hab. Ryszarda Skrzyniarza,

SPI Vol. 29, 2026/1
e-ISSN 2450-5366

prof. AZ. Wydarzenie to zostało zrealizowane w ramach projektu dofinansowanego przez program „Doskonała Nauka II” (Moduł: Wsparcie konferencji naukowych).

Celem konferencji była „próba odkrycia, przypomnienia lub wydobywania «z niepamięci» biografii osób niezwykłych: prawych, pracowitych, walecznych, działających dla innych, często wybitnie uzdolnionych, których dokonania odcisnęły pozytywne piętno na losach innych, ale o ich działalności obecnie prawie nikt nie wie, nie pamięta, lub których historia z premedytacją skazała na zapomnienie”¹.

Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem. Wzięło w niej udział około 120 prelegentów z wielu ośrodków naukowych, którzy reprezentowali takie dyscypliny naukowe, jak: pedagogika, historia, filozofia, socjologia, psychologia, teologia, historia sztuki, bibliotekoznawstwo i farmacja. Referenci reprezentowali następujące ośrodki: Uniwersytet Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uniwersytet Zielonogórski, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Narodowy Politechnika Lwowska, Akademię im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Śląski, Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Łódzki, Chrześcijańską Akademię Teologiczną w Warszawie, Uniwersytet w Siedlcach, Uniwersytet Kaliski, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Instytut Wyższych Studiów Teologicznych w Częstochowie, Akademię Wychowania Fizycznego – Filię w Białej Podlaskiej, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański, Akademię Ateneum w Gdańsku, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Akademię Zamojską, Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk, Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Bydgoszczy, Muzeum Narodowe w Lublinie, Miejską i Powiatową Bibliotekę Publiczną

1 *O konferencji*, <https://www.biografienieznanne.akademiazamojska.edu.pl/o-konferencji> [dostęp: 15.10.2025].

w Kolbuszowej, Instytut Pamięci Narodowej w Lublinie, Instytut Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego w Warszawie.

Spektrum zaproponowanych zagadnień było szerokie, skoncentrowane wokół nieznanych, zapomnianych, pomijanych współcześnie biografii osób wywodzących się z różnych kręgów: pedagogów, uczonych, lekarzy, patriotów, działaczy społecznych, świętych, osób konsekrowanych, artystów.

Otwarcia konferencji dokonał rektor Akademii Zamojskiej dr hab. Paweł Skrzydlewski, prof. AZ, który powitał gości zgromadzonych w sali konferencyjnej. Słowo wstępne wygłosił prorektor ds. nauki i współpracy z zagranicą dr hab. Ryszard Skrzyniarz, prof. AZ. W części powitalnej głos zabrała także dr inż. Agata Waszek, dyrektor Instytutu Pedagogiki Akademii Zamojskiej, która powitała licznie przybyłych gości: prelegentów, studentów oraz pozostałych uczestników konferencji.

Kolejnym, ważnym punktem wydarzenia, było wręczenie dyplomów z okazji opublikowania jubileuszowego, dziesiątego numeru czasopisma „Biografistyka Pedagogiczna”, którego redaktorem prowadzącym była prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz. Rektor Akademii Zamojskiej wręczył dyplomy autorom, których artykuły zostały opublikowane w pierwszym numerze czasopisma.

Następnie rozpoczęła się pierwsza, zasadnicza część konferencji – sesja plenarna, której przewodniczyły prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz z Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie oraz dr hab. Małgorzata Grzywacz – profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Pierwszy referat zatytułowany *Zapomniani autorzy koncepcji badań pedeutologicznych lat międzywojennych* wygłosiła prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz. W swoim wystąpieniu prelegentka przybliżyła pomijanych i niedocenianych dziś autorów koncepcji badań pedeutologicznych, którzy działali w okresie międzywojennym. Wśród najważniejszych postaci znaleźli się m.in.: Zygmunt Kallenbrun, Jan Schwarz, Ignacy Schneier, Ludwik Jaxa-Bykowski, Wanda Dzierzbicka i inni. Kolejne wystąpienie dr hab. Teresy Olearczyk, prof. UAFM pt. *Droga życiowa i naukowa prof. H. Smarzyńskiego* skoncentrowane było wokół biografii tytułowego bohatera i przybliżyło jego zmagania związane z tajnym nauczaniem w trudnych czasach II wojny światowej. Trzeci wykład w ramach obrad plenarnych zatytułowany *Wydawcy i redaktorzy „Przeglądu*

Zdrojowego” [1902?–1914] na rzecz edukacji zdrowotnej przygotowały dr hab. Renata Bednarz-Grzybek, prof. UMCS, oraz dr hab. Katarzyna Kabacińska-Łuczak, prof. UAM. Podczas wystąpienia ukazane zostały sylwetki i poglądy wydawców i redaktorów „Przeglądu Zdrojowego”, m.in. Stanisława Pareńskiego, Maksymiliana Cercha, Leona Kopffa, Zygmunta Rosnera i Jana Frączkiewicza. Po krótkiej przerwie kawowej miała miejsce druga część sesji plenarnej, w której głos zabrały: dr hab. Agnieszka Regulska, prof. UKSW, dr hab. Małgorzata Czerwińska, prof. UZ, oraz dr hab. Anna Jabłońska, prof. UJK. Pierwsza prelegentka zaprezentowała postać ks. Jana Trzaskomy, męczennika Dachau, działacza społecznego i wojskowego. Profesor Małgorzata Czerwińska przedmiotem swojego wystąpienia uczyniła biografię s. Hieronimy Broniec FSK, niewidomej zakonnicy z Lasek, ze szczególnym zaakcentowaniem jej pracy wydawniczej i bibliotekarskiej. Ostatni referat w sesji plenarnej, zatytułowany *Bożogrobcy św. Jana w Gnieźnie w okresie nowożytnym – znani i nieznan*i, wygłosiła dr hab. Anna Jabłońska, prof. UJK. Podjęła w nim próbę odpowiedzi na pytanie o powody nieznamości historii i działalności zakonu bożogrobców w okresie nowożytnym, ukazała mechanizmy przekazywania informacji o podejmowanych przez nich działaniach oraz podjęła próbę nakreślenia obrazu zakonników w tym okresie.

Podsumowania referatów wygłoszonych w części plenarnej dokonały przewodniczące sesji – prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz oraz dr hab. Małgorzata Grzywacz, prof. UAM. Wystąpienia wykładowców zwińczyła również dyskusja, która odbyła się już w kularach.

Drugą część pierwszego dnia konferencji stanowiły obrady, które odbyły się w czerech, tematycznie podzielonych sekcjach: 1) Biografie wychowawców, pedagogów i nauczycieli, 2) Biografie uczonych, 3) Księża, zakonnicy i siostry zakonne w trosce o drugiego człowieka, 4) W kręgu biografistyki kobiecej.

Pierwszej sekcji przewodniczyły dr hab. Anna Jabłońska, prof. UJK, oraz dr hab. Barbara Kalinowska-Witek, prof. UMCS. Tematy poruszane przez prelegentów występujących w tej sesji dotyczyły postaci wychowawców, przewodników, mistrzów i nauczycieli. Przedstawiono sylwetki następujących osób: dr Stanisławy Uszyńskiej, bł. Natalii Tułasiewicz, Stanisława Karpowicza, Danuty Zofii Magierskiej, Wincentego Tschirschnitza, ks. Karola Teligi,

Johanna Gottfrieda Herdera, Heleny Welfle, s. Emanueli Jezierskiej, Wilhelma Billiga. Prelegenci, referując biogramy tych osób, przede wszystkim starali się ukazać ich osobowości, afirmowane przez nich wartości, podkreślali ich heroizm i niezłomność jako nauczycieli i wychowawców oddanych pracy pedagogicznej.

Wystąpienia w drugiej sekcji, którą moderowały dr hab. Danuta Opozda, prof. KUL, i dr hab. Renata Bednarz-Grzybek, prof. UMCS, dotyczyły problematyki osób uczonych, mniej znanych bądź zapomnianych. Trzy wystąpienia zostały poświęcone postaci Zbigniewa Żmigrodzkiego, ukazując zarazem różne perspektywy jego zaangażowań – na rzecz bibliotek, nauki, literatury, Kościoła i Polski oraz jako redaktora naukowego. W kolejnych wystąpieniach prelegenci przypomnieli sylwetki: ks. prof. Luigiego Chiariniego, Jana Nepomucena Kamińskiego, ks. prof. Józefa Wilka, prof. Grażyny Karolewicz, Emilii Sukertowej-Biedrawiny. Wygłoszone referaty przywołujące te wybitne postacie pozwoliły podjąć refleksję nad sensem życia człowieka oraz podejmowanymi decyzjami, które determinują losy każdego człowieka, ale często także nadają bieg historii i wpływają na życie całych pokoleń.

Sekcją trzecią, która była poświęcona osobom duchownym, kierowali dr hab. Agnieszka Regulska, prof. UKSW, oraz dr hab. Norbert Mojżyn, prof. UKSW. Bohaterami referatów byli: bł. ks. kard. Stefan Wyszyński, ks. Michał Wilniewicz, ks. Antoni Brykczyński, księża Aleksander i Tadeusz Fedorowiczowie, ks. Józef Maria Bocheński, ks. prof. Czesław Bartnik oraz ks. Wojciech Borowiusz. Prelegenci w swoich wystąpieniach wskazywali na wyjątkowość prezentowanych postaci, aktualność i uniwersalność głoszonych przez nich poglądów, świadectwa ich życia, które także dziś mogą się stać dla wielu drogowskazami na niełatwych i krętych drogach życia.

Ostatnią w pierwszym dniu obrad sekcję poprowadziły dr hab. Barbara Toroń-Fórmanek, prof. UZ, oraz dr hab. Dorota Sieroń, prof. UŚ. Tematyka podjęta w ostatniej grupie dyskusyjnej koncentrowała wokół kobiet niezwykłych: działaczek społecznych, patriotek, wychowawczyń, kobiet świętych i arystokratek. Dwa wystąpienia dotyczyły tej samej osoby – Karoliny Lanckorońskiej; przybliżone też zostały sylwetki: Margaret von Lau, Aleksandry Zagórskiej, Haliny Rogińskiej, Heleny Kmiec, Bibiany Moraczewskiej, Faustyny Morzyckiej oraz Celiny Michałowskiej.

Pierwszy dzień zakończył się wspólną, uroczystą kolacją, stanowiącą okazję do nawiązania i zacieśnienia relacji między pracownikami naukowymi, wymiany doświadczeń, dzielenia się wynikami prowadzonych badań i poszukiwań naukowych.

W drugim dniu konferencji (19.09.2025) obrady odbywały się tylko w sekcjach tematycznych podzielonych na sześć zespołów dyskusyjnych. Każdej sekcji tematycznej przypisano odrębne zadania-tematy obrad: 1) Biografie wychowawców, pedagogów i nauczycieli, 2) Zafascynowani sztuką: biografie artystów, 3) Księża, zakonnicy i siostry zakonne w trosce o drugiego człowieka, 4) Uwikłani w historię, 5) Dbając o zdrowie i kondycję ludzi, 6) W poszukiwaniu swojego miejsca na Ziemi.

Moderatorami pierwszej sekcji byli dr hab. Zdzisław Gębołyś, prof. UKW, oraz dr hab. Wiesław Partyka, prof. KUL. Wśród nieznanych bądź zapomnianych postaci pedagogów przywołanych w trakcie wystąpień prelegentów znaleźli się: Franciszek Stanisz, Teodor Poluchowicz, Marie Pape-Carpantier, Jadwiga Zamoyska, Sabina Krasicka, Danuta Nakoneczna, Stefan Weidl, Lucjan Zarzecki. W referatach przypomniano ich interesujące metody dydaktyczno-wychowawcze, akceptowane i promowane przez nich uniwersalne wartości oraz godne naśladowania cechy osobowościowe.

Sekcja druga, skoncentrowana wokół biografii osób wywodzących się ze świata artystycznego, prowadzona była przez dr hab. Ewę Pasterniak-Kobyłęcką, prof. UZ, oraz dr hab. Monikę Kuleszę, prof. KUL. Referaty w tej grupie dyskusyjnej z jednej strony zaprezentowały życiorysy artystów, takich jak: architektka Adrianna Gorska de Montaut, malarz, rysownik i grafik Władysław Jarocki, kompozytor Józef Zeidler, powieściopisarka Grazia Deledda oraz poeci: Wincenty Pol, Marta Reszczyńska-Stypińska, Jerzy Sabinus. Z drugiej zaś strony niektórzy prelegenci, nie osadzając swych wykładów na konkretnych biografiami, ukazali problematykę związaną z życiem i twórczością artystów różnych epok i miejsc. W takim kluczu przybliżono tematykę dotyczącą funkcjonowania artystów w okresie międzywojennym, sytuację projektantek w Europie w czasach wykluczania kobiet, czy losy artystów sceny emigracyjnej w Wielkiej Brytanii po 1945 roku.

Sekcja trzecia, dotycząca kręgu osób konsekrowanych: księży, zakonników i sióstr zakonnych, prowadzona była przez dr. hab.

Daniela Kukłę, prof. UJD, oraz o. dr. hab. Andrzeja Pawła Biesia SJ, prof. UIK. W tym zespole przybliżone zostały biogramy: Jana de La Salle – założyciela Zgromadzenia Braci Szkół Chrześcijańskich, ks. Jana Wasilewskiego – ofiary represji sowieckich, ks. Feliksa Dymnickiego – pedagoga i opiekuna młodzieży szkolnej, ks. prof. dr. hab. Stanisława Grzybka – duszpasterza, nauczyciela i bibliisty, Antoniego Reichenberga SJ – zwanego tarnopolskim ojcem ubogich, amerykańskiego jezuitę Waltera Josepha Ciszka, ks. Karola Mazurkiewicza – propagatora wychowania w świetle chrześcijańskiej prawdy oraz psychologa i filozofa ks. prof. Józefa Pastuszki.

Sekcja czwarta o wymownym tytule „Uwikłani w historię”, której przewodniczyli dr hab. Roman Gawarkiewicz, prof. US, oraz dr hab. Beata Topij-Stempińska, prof. UIK, dotyczyła patriotów, działaczy emigracyjnych i politycznych, organizatorów życia kulturalnego, a zatem osób zaangażowanych w różnego rodzaju działalność na rzecz Ojczyzny. W referatach pojawiły się postacie takich osób, jak: Konstanty Prus, Mirosław Henryk Nakwaski, Jacob Sholem Hertz, Aleksander Florian Józef hr. Colonna Walewski, Lucjan Skupiewski, prof. Wanda Smochowska-Petrowa, Ludwika z Jamonttów Rodziejowiczowa, Janusz Jędrzejewicz. Zaprezentowane w tej sekcji życiorysy przybliżyły historię ludzi nieugiętych, gotowych do walki, niepoddających się i wiernym swym ideałom.

Piątej grupie dyskusyjnej, jakże odmiennej w swej tematyce, bo skoncentrowanej na zdrowiu i szeroko pojętej kondycji człowieka, przewodniczyli dr hab. Anna Kowalska-Pietrzak, prof. UŁ, oraz dr hab. Renata Bizek-Tatar, prof. UMCS. Prelegenci przybliżyli sylwetki takich osób, jak: prof. Rudolf Weigl – wynalazca pierwszej na świecie skutecznej szczepionki przeciw tyfusowi plamistemu, Carl Ignatz Adalbert Herrmann – autor popularnego zbioru receptur na różne dolegliwości, Adam Wrzosek – lekarz i wykładowca Uniwersytetu Jagiellońskiego, dr chemii i farmaceuta Włodzimierz Sylwester Kindraczuk, lekarz Olga Lilien, farmaceutka Anna Truszkowska-Kulniczowa, lekarz Wiesław Lipko.

Ostatnia, szósta sekcja, moderowana była przez dr hab. Małgorzatę Stopikowską oraz dr. hab. Jacka Pietrzaka, prof. UŁ. Wygłoszone referaty przybliżyły życiorysy: pułkownika Władysława Zgorzelskiego, Ewy Szelburg-Zarembiny, św. Izydora z Sewilli, Teofila Szumańskiego, Czesława Konczewskiego oraz Wojciecha Jodki. Oprócz

Fot. Prelegenci – historycy oświaty i wychowania z Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie (od lewej strony: dr hab. Beata Topij-Stempińska, prof. UIK, prof. dr hab. Władysława Szulakiewicz, o. dr hab. Andrzej Bieś SJ, prof. UIK, dr Andrzej Grudziński)

biogramów wygłoszone zostały także wykłady poświęconej szerszej problematyce, jak np. wychowanie do wiary i patriotyzmu w czasie zaborów, działalność duszpasterska wśród zesłańców polskich na Syberii w XIX wieku, sens zmagania w kryzysie postpenitencjarnym czy rodzina polska na zesłaniu w ZSRR.

Wystąpienia prelegentów zwieńczyła dyskusja z udziałem uczestników tej dwudniowej konferencji. W czasie dyskusji wielokrotnie zwracano uwagę na rangę podjętego tematu oraz potrzebę ocalenia od zapomnienia wielu biografii posiadających istotną wartość poznawczą. Wskazywano również, że na polu edukacji, kultury, historii oraz życia społecznego czy narodowego postacie te – zwłaszcza w dzisiejszych czasach, często pozbawionych autentycznych wzorów osobowych – mogą być inspiracją oraz wzorami godnymi naśladowania.

Obrady konferencji zamknął Profesor Ryszard Skrzyniarz, który wyraził swoją wdzięczność współorganizatorom, prelegentom i wszystkim uczestnikom.

ADRES DO KORESPONDENCJI:

Dr Małgorzata Łobacz
Akademia Zamojska
Instytut Pedagogiki
e-mail: malgorzata.lobacz@akademiazamojska.edu.pl